

U prostorijama Centralnoga bogoslovnog sjemeništa u Splitu održan je VI. pastoralni tečaj za svećenike splitske metropolije od 25. do 28. VI. 1980. Organizator Tečaja bila je Teologija u Splitu, a tema Tečaja: EUHARISTIJA. Organizatori su se odlučili da upravo Euharistija bude tema Tečaja zbog predstojećega Euharistijskog kongresa splitske metropolije, čija će središnja proslava biti u Vepricu 1981. da bi se tako dobilo što više prikladnog materijala za taj Kongres. »Služba Božja«, želeći doprinijeti svoj udio za spomenuti Kongres, obvezala se da u ovom i slijedećem broju donese predavanja liturgijsko-pastoralnog karaktera koja su održana na Tečaju u Splitu.

Najprije donosimo dio pozdravnog govora rektora Teologije u Splitu, dra Ante Kusića, koji je on uputio sudionicima Tečaja i u kojem je naglasio potrebu promatranja Euharistije u svjetlu kontekstualne teologije.

(Uredništvo)

Dr. Ante Kusić

EUHARISTIJA U SVJETLU KONTEKSTUALNE TEOLOGIJE

Uz razne druge specifikacije — kao npr. »teologija nade«, »teologija revolucije«, »teologija rada«, »politička teologija«, itd. — govori se danas također o *kontekstualnoj teologiji*. Pod tim izrazom misli se na teologiju koja bi bila okrenuta prema pitanjima, problemima, saznanjima, kao i zahtjevima sadašnjeg trenutka. Kontekstualna teologija želi govoriti o Božjim djelima, ali uvijek u sklopu sasvim konkretnih prilika u kojima ljudi žive i rade. To je stanovito »provjeravanje« teološke misli u praksi. Provjeravanje! — koje ne dopušta protivurječja između dogmatike i života. Protivurječje nastaje samo onda kad dogmatika »samu sebe izopači«, udobno »repetirajući« umjesto životonosno »interpretirajući« vjerske istine, suočivši ih — u nadahnuću evanđelja kao »Radosne vijesti« — s konkretnim problemima koji u konkretnim prilikama tište konkretnog čovjeka. Tu se ne niječe »zalog vjere«, nego se taj koristi kao kvasac za novo tijesto. »Kvasac« ostaje, a »tijesto« se mijenja. Nekako — po riječima suvremenog poljskog pjesnika Stanislava Leca (Nove nefrizirane misli, 1964): »Idi s vremenom, ali ipak — od vremena do vremena vrati se natrag!«

Ali, kakve veze sve to ima s Euharistijom, kao temom ovog Tečaja? Odmah mogu odgovoriti: — Ima mnogo veze! Prije četrdesetak godina pisao je Bonhoeffer, za vrijeme Hitlera: »Samo onaj koji otvoreno ustaje protiv progona Židova smije pjevati himne u Crkvi!« Ostajući na liniji kontekstualne teologije, danas bi Albert van den Heuvel do-

dao: »Samo onaj koji svjesno sudjeluje u borbi protiv glada (duševnog ili tjelesnog, m. o.) smije primati Pričest!«

Ako ozbiljno vjerujemo u to da je Krist stvarno prisutan u Euharistiji, onda taj sakrament za nas ne znači tek duhovnu dobroželeću podršku ugroženom bratu bližnjemu, nego Euharistija za nas znači u prvom redu »fizički biti prisutan u časovima neprijateljstva, alijenacije, lomova, poput junaka koji u potpunosti i hrabro ostaju na svom mjestu, da svjedoče za izmirenje i Božji Shalom« (Harwey Cox). Božji Shalom?! — tj. za sveopće izmirenje među ljudima, u nadi, slobodi, u pravičnosti i istinoljubivosti. U kontekstu takva Božjeg »Shaloma« znači Euharistija: skupa s Bogom raditi na tome da se u što većoj mjeri ostvari mentalitet totalnog služenja zamijenivši mentalitet neljudskog gospodarenja.

Mi danas živimo u vremenu posve drugačijem od ostalih povijesnih razdoblja. To je vrijeme u kojem su dva rata, unutar samo jedne generacije, pokosila živote od 62 milijuna ljudi, i treći je rat sasvim lako moguć. — U tom kontekstu, Euharistija znači poticaj na svakodnevno i sitno služenje svojim bližnjima, čime se onda ratovi, veliki ili mali, mnogo puta pravovremeno otklone.

U naše je vrijeme više od 90% čovječanstva izmijenilo svoj politički i društveni status; pri tom je više od trećine čovječanstva postalo socijalističkim. — U tom kontekstu, Euharistija je poziv da, ni riječima ni djelima ni propustima, ne izazivamo jedan u drugome živčane šokove, stresove, razočaranja, ražalošćenja, niti bilo koji oblik »otuđenja«. Euharistija treba da oslobađa čovjeka od raznih oblika mučnog i mučilačkog »otuđenja«, »frustracije«, »alijenacije«, desperacije, ponižavanja i depersonalizacije.

Čovječanstvo se u naše vrijeme podvostručilo i prekoračilo granicu od četiri milijarde ljudi od kojih su dvije trećine ugrožene neprekidnim gladom. — U tom kontekstu, Euharistija je za nas poziv koji glasi: »Smanjui jade ožalošćenima, do iscrpljenosti pomaži onima koji — gladni, gadni, jadni, žedni, goli, bosii — ne mogu ništa drugo nego prepuštiti se sudbini da ih slijepa nosi.

U naše je vrijeme kemija pronašla antikonceptivne pilule. Time je ona iz temelja promijenila etičke kriterije u vezi sa spolnim životom čovjeka. — U tom je kontekstu Euharistija čuvar nepovredivosti svetinje ljudske osobe.

U naše je vrijeme ispaljena prva atomska bomba, i atomski ratni potencijal postao je toliko velik da čitavu zemlju može pretvoriti u prah, pepeo, u ruševinu i pustoš. — U takvom kontekstu, Euharistija je poticaj za stvaranje mentaliteta poštenog suočavanja dokaza i protudokaza, umjesto ratničkog rješavanja međuljudskih sporova.

U naše je doba psihoanaliza otkrila podsvijest dokazavši njezin golemi utjecaj na naše svjesne radnje, čak i na one zločinačke. — U takvom kontekstu, Euharistija je poziv na provođenje zapovijedi »ne gasite stijenja koji tek tinja, niti lomite napuknute grane«, nemojte

uništavati, popravljajte, »nemojte suditi da ne budete suđeni«. Ovdje se uvijek radi o mentalitetu, a ne o kazuističkim seciranjima.

U naše doba sve zarazniji postaju razni oblici depresije. Već sada nema dovoljno psihijataru na svijetu. — Euharistija je u tom kontekstu poziv da mi ljudi u svome svakodnevnom i sitnom životu, u svojim riječima, djelima, planovima, željama, propustima ne dovodimo svoje bližnje u stanja nervne napetosti, zbog kojih onda unesrećeni moraju tražiti pomoć psihijatra.

Nije potrebno i dalje nabrajati slične kontekste ljudskog življenja. Situacija je jasna. Možemo je obuhvatiti jednom ilustracijom. U Galeriji naivne umjetnosti u Svetozarevu nalazi se slika Antona Rupnika s nazivom »Uboga krava«. Tu je naslikana krava, koja je razapeta na križ. S desne strane, seljak iscerena lica pohlepno guta mlijeko iz desne strane vimena, a s lijeve drugi seljak svom snagom muze drugu stranu vimena, puno mlijeka. Iz čistog koristoljublja vrši, eto, čovjek grubo nasilje nad ubogim Božjim stvorenjem. Prije, čovjek je više poštivao nego iskorištavao stvari u prirodi. Danas, više ih iskorištava nego poštiva. To je mentalitet tzv. potrošačkog društva. Iskorištavati stvari u prirodi, iskorištavati i ljude! Na liniji ideologije »uzmi sve što ti život pruža, danas si cvijet, a sutra uvela ruža!« — U takvim kontekstima, Euharistija je zaštita i garancija *suosjećanja* sa stvarima u prirodi i s čovjekom, kao s Božjim stvorenjima, i to vrlo skupocjenim, a ne kao s predmetima sebičnog izivljavanja.

Ali, još nešto! Mi živimo u vremenu kad su također učenjaci najvišeg formata postali u neku ruku »propovjednici«, poput nas svećenika. Liberalac i pisac čuvenog djela »Takozvano zlo« (1964) — Konrad Lorenz, prikazujući sve oblike ljudskog, i uopće životinjskog, ponašanje kao odraz prirođenih nagona samoobrane i agresivnosti, u stvari nijeće mogućnost i postojanje »grijeha«, u smislu moralnog prestupka. Međutim, samo sedam godina kasnije isti pisac piše knjigu s naslovom »Osam smrtnih grijeha civiliziranog čovječanstva« (1973). Tu drugu svoju knjigu naziva Lorenz »plačem Jeremije proroka, i vapajem upućenim čitavom čovječanstvu da se ono pokaje i obrati«. Vjernik i atomski fizičar C. F. von Weizsäcker poziva ljude da se počnu međusobno upoznavati u ljubavi i povjerenju, umjesto u mržnji i sumnjičavosti. Liberalni mislilac i psihoanalitičar Erich Fromm govori o nuždi da se ubilački ili nekrofilni razum konačno zamijeni sa životonosnim ili biofilmnim razumom. — Meni se čini da je sve to novi vapaj za starim nadahnućima Euharistije: ortopraksiju nasljedovanja Isusa Krista unijeti u ortodoksiju dogmatskih traktata o Euharistiji!

Želim da ovaj Pastoralni tečaj postane i ostane poticaj za sveobuhvatniju ortopraksiju Evanđelja u nadahnuću euharistijskih razmišljanja i domišljanja o pomirenju, izmirenju, objašnjenju nesporazuma, i to u svim oblicima našeg pogrešivanja, našeg griješenja i našeg sve cjelovitijeg i nikad završivog obraćanja.